

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

AUTONOMNA DEŽELA POSTAJA STVARNOST

Sekretar Deželnega komiteja KPI, tov. Mario Lizzero, je v izjavah za "Delo," izrecno poudaril nujnost najširše enotnosti in borbi za pravice Slovencev in proti spletkam nasprotnikov dežele

POSEBNI STATUT za avtonomno deželo Furlanija-Juljska krajina postaja stvarnost. Po zadnji odobritvi v senatu, ga bo podpisal še predsednik republike, nakar bo stopil v veljavo. Vsekakor se bo to, po vsej verjetnosti, zgodilo v najkrajšem času. Zato smo smatrali za umestno naprositi sekretarja deželnega komiteja KPI za Furlanijo-Juljsko krajino, naj to vprašanje nekoliko podrobneje obrazloži našim bralcem. Sekretar tovariš Mario Lizzero je naši prošnji ustregel ter odgovoril uredniku na postavljena vprašanja.

Se predno preidemo k stvari, želimo tistim našim bralcem, ki tov. Lizzero še ne poznajo, posredovati nekaj biografskih podatkov.

Mario Lizzero deluje že 33 let v vrstah KPI in je član CK. Posebno fašistično sodišče ga je obsodilo na 6 let ječe. Za časa partizanske borbe je bil komandant skupin divizij furlanskih garibaldincev. Bil je tudi podpisnik mednarodnih sporazumov odporiškega gibanja. Za zasluge v odporiškem gibanju je bil odlikovan s srebrno medaljo. Že vrsto let se tov. Lizzero ukvarja z vprašanji dežele Furlanija-Juljska krajina in z manjšinskimi vprašanji.

Vsebinska intervjuja, ki ga je dal za naš list, je naslednja:

VPRAŠANJE: Kaj meniš o sedanjem položaju samoupravne dežele Furlanija-Juljska krajina?

ODGOVOR: Čez nekaj dni bo senat drugič glasoval o ustavnem zakonu za deželo Furlanija-Juljska krajina. (Ker gre za ustavni zakon ga morata dvakrat izglasovati tako poslanska zbornica kot senat. Poslanska zbornica je že dvakrat izglasovala ta zakon, senat pa enkrat. Tako v poslanski zbornici kot v senatu je bil zakon sprejet z veliko večino glasov. Op. uredn.), nakar bo postal ustavni zakon in torej sestavni del republiške ustave. Poudariti hočem, da kljub vsem omejitvam, ki so jih vsilili demokrati in drugi desničarji, ta statut daje ustanavljajoči se avtonomni deželi sorazmerno široko oblast, kar bo omogočilo tukajšnjemu italijanskemu in slovenskemu prebivalstvu, resno vplivati na prizadevanja za rešitev bistvenih problemov dežele. Lahko rečem, da komunisti z zadovoljstvom gledamo na dolgoletne borbe, ki smo jih na čelu demokratičnih sil bojevali za ustanovitev avtonomne dežele s posebnim statutom. Čez nekaj dni se bo, torej, zaključila prva faza te velike demokratične borbe. Pravim, prve faze, zato, ker se pred nas postavlja naloga, da izbojujemo že v sedanji zakonodajni dobi zakon za volitve sveta, tako da se bodo te vršile istočasno kot parlamentarne volitve ali pa kmalu za njimi, na vsak način čimprej, tako da bo lahko v najkrajšem času začel delovati prvi deželni svet. Lahko rečem tudi, da posebni statut za deželo Furlanija-Juljska krajina predstavlja veliko ljudsko zmago, za katero smo se toliko časa bojevali in da te pridobitve ne bi bili pridobili brez borbe, kakor je potrdila tudi sama Krščanska demokracija, ki se je izneverila svoji programatični obveznosti glede ustano-

želo, ali bi podrobneje obrazložil, za kaj praviš: prva faza?

ODGOVOR: Hočem reči, da se danes odpira nova in zelo pomembna faza. V borbi, ki stoji pred nami, bodo, kot v minulih letih, morale sodelovati italijanske in slovenske ljudske množine. Gre namreč za to, da dobijo statutarne formulacije stvarno in konkretno vsebino in da te formulacije dajo deželi demokratično lice. To konkretno pomeni, da smo mi komunisti in delavci zainteresirani nad tem, da se avtonomna dežela ustanovi in da ta dobi jasni ter predvsem demokratični izraz v splošni programaciji. Ekonomska programacija v deželi, z lojalnim in odkritim sodelovanjem z osrednjo državno o-

(Nadaljevanje na 4. strani)

vitve drugih samoupravnih dežel z navadnim statutom.

VPRAŠANJE: Dejal si, da se je zaključila prva faza borbe za de-

Ob razpravi o nezaupnici vladi

Vsebina dokumenta KPI

«Potem ko je poslanska zbornica ugotovila» — je rečeno v resoluciji, ki so jo podpisali Togliatti, G.C. Pajetta, Ingrao, Gullo in še drugih dvanajst poslancev — «da je del vladne večine zavrnil izpolnitev točk vladnega programa, kot jo predstavlja točka o ustanovitvi dežel, ki so bistveni element določene politike izpolnjevanja ustavnih določil, državne obnove in demokratičnega načrtovanja; da ukrepi v zvezi z agrarno politiko, ki jih je sprejela vlada, niso v skladu s potrebnimi splošne agrarne reforme, kakor tudi ne z zahtevami, ki jih je enotno bilo postavilo kmečko gibanje; da se na strani vlade izraža odsotnost sleherne poslednje borbe proti nadoblasti monopolov, spekulativnemu posredovanju in dviganju cen, torej vsega, kar bi šlo v prid obrambe in razvoja življenske ravnj delovnih množic; da vladna zunanja politika ni znala predvideti in se postaviti po robu nevarnosti francosko-nemške reakcionarne nadvlade v okviru obstoječih evropskih institucij in da ni razvila ustrezne iniciative v prid razorbizitve ter odprave raketnih oporišč, marveč, nasprotno, grozi nevarnost, da bo Italija pritegnjena v politiko atomske oborožitve; da gre, na osnovi teh in drugih elementov, za očitno nesposobnost v pogledu izvajanja dosledne politike demokratične obnove, struk-

turalnih reform in miru, kakor tudi za očitno neizpolnjevanje programatičnih obveznosti; izraža na osnovi vsega tega vladi svojo nezaupnico».

Z resolucijo, ki jo na tem mestu objavljamo, je KPI na določen način hotela osvetliti trenutno politično situacijo. Zaradi svojega spoštovanja, ki ga ima do resnične demokracije, je KPI diskusijo iz okvira spletkarjenj (kot je bil to običaj v časih centrizma) hotela prenesti pred ljudstvo samo, v parlament.

V komunistični resoluciji je prikazano nazadovanje sedanje vladne formule in njene politike, kakor tudi, da sta Fanfanijeva vlada in obstoječa večina zavrnila izpolnitev začetnega minimalnega programa. Razvoj situacije pa potrjuje to poslabšanje. Zadostuje že, če si oglemo, s kakšnim divjim odporom se Zveza industrijcev in delodajalci bore proti zahtevam kovinarjev in če se seznanimo s spletkami velikih monopolov ter raznih skupin pekulantov v zvezi z draginsko doklado (življenski stroški). Potem je tu še vprašanje zunanje politike v luči najnovejših mednarodnih dogodkov: ustanovitve osi Paris-Bonn, «modernizacije» atomske oborožitve, na katero je Fanfani pristal ob priliki svojega nedavnega potovanja v Ameriko, ko je sprejel «pre-

Samopomoč - resnična pomoč

Nekaj ugotovitev ob priliki razdeljevanja pomoči prizadetim kmetom

Lanska suša je sunila našega kmeta iz ravnotežja. Kako porazne so bile njene posledice za celotno kmetijstvo, zlasti še z ozirom na živinorejo kot osnovno kmetijsko stroko, je vsem znano: preprostemu ljudstvu, kmetijskim strokovnjakom in oblastem. Slo je za vprašanje pomoči. To zodevo so delj časa «proučevali» in končno nekaj ukrenili.

Te dni so kmetje dvignili bone za nakup močnih krmil in umetnih gnojil po polovičnih cenah. Če bi to bilo že pred zimo, bi malo bolj zaleglo, a vedno zelo malo, kajti ta pomoč (iz fonda 15 milijonov) je v primeri s škodo, tako malenkostna, da ji kmetje upravičeno pravijo obliž in še drugače. «Ne vem», pravi neki kmet, «ali gospodje, ki nas upravljajo, ne razumejo naših zadev, ali se z nami norčujejo, ali želijo, da bi čimprej propadli in nekam zginili. Sodim, da je eno in drugo. Takšen sistem pa ni in ne more biti to, kar bi rad bil: ne more biti demokratičen, pravičen, krščanski, socialen...».

Kmetijstvo preživlja težke čase, težje kot se nam to dozdeva. Naše tržaško pa še posebno, in to radi svojih izredno slabih naravnih pogojev (talnih in podnebni). A so še drugi činitelji, ki našega kmeta pehajo v krizo. Ti imajo svoje korenine v družbenem redu, ki je po svoji naravi skrajno izkoriščevalen. V svojih krempljih ima vse delovno in kmečko ljudstvo, predvsem delavski in kmečki. Prvemu nastavljajo kapitalisti vojske s čim nižjimi mezdami, kot potrošniku pa z monopolistično organiziranimi trgov.

Se naprimerno težja bi bila usoda, če bi delavski razred ne bil politično in sindikalno organiziran. V tem pa je njegova sila, ki morajo oblasti z njo računati.

Kmečki stan je bolj svoboden. A ta svoboda, ki jo propagandni aparat tako rad naglašuje, je le navidezna in sliči svobodi ujetega ptiča. Kmet ima svoj privatni kapital v obliki skromnega obrata. Tukaj se muči, trpi in — križa. V kolikor ni naš kmečki človek že propadel, gre zasluga njegovi žilavosti, od-

pornosti, njegovim odpovedim in tudi navezanosti na svojo zemljo. Že dolgo molči in vztraja. Sedaj pa se oglašuje vedno bolj odločno. Suša je to pospešila. Hočemo reči, da suša ni bila vzrok, ampak je le dala povod njegovemu bolj odločnemu nastopu v znanji mlekarstvu, za katero se skriva kriza njegovega gospodarstva. Akcija za zvišanje cene mleka ni imela uspeha. Niti ga v danih pogojih ni mogla imeti, sicer bi to ovrglo gornjo trditev o izkoriščanju kmeta. Kot delavec je tudi on dvojno izkoriščan. Kot drobni blagovni proizvajalec in kot potrošnik. Cene njegovim proizvodom — s katerimi so, mimogrede povedano, združeni večji proizvodni stroški kot v bolj rodovitnih predelih — narekuje trg, bolj rečeno monopoli, prav tako tudi blagu, ki ga on potrebuje pri svojem gospodarstvu. Poceni torej prodaja, drago kupuje. To nesorazmerje pomeni ogromne davjate, skoro bi rekli, da resnično nič manjše od služnosti v obliki desetine in tlake, ki so jih kmetje — podložniki vršili v fevdalnem redu (za časa grofov). Ali ni to moderno suženjstvo?

Razen tega ima naš kmet opraviti z drobljenim gospodarstvom, kar je v kričečem protislovju z današnjim gospodarskim razvojem, ker nima pogovora za napredek, oziroma za uporabo sodobnih agrotehničnih ukrepov.

Se imamo v naši deželi kmete-nekmete. To so spolovinarji na veleposestvih zemljiške gospode, ki močno diši po fevdalcih.

Kmetijstvo je med kladivom in nakovalom. Ta pojav ne privlačuje in ne zadržuje nove generacije na domači zemlji. Potrošnikov kmetijskih proizvodov je vedno več, proizvajalcev pa vedno manj. To nesoglasje ni v prid družbi, ni glasnik socialnega napredka. Ali bodo to razpoko zravnali veleposestniški stroji in vedno višje cene njihovih pridelkov?

Po vseh računih pritiče zemlja njenemu obdelovalcu. To je nesporno. Drugič: Obdelovalec naj uživa od družbe (državne skupnosti) vsoto potrebnega materialno in moralno pomoč, da bo svoje poslanstvo vršil v gospodarskem, socialnem in drugih pogledih!

Za to pa si morajo kmetje sami utirati pot. Iz malih neuvaževanih proizvajalcev morajo postati bolj pomembni činitelji. Njihovi interesi so povsem enaki: kar tare tega, tare tudi onega. To vsi vedo. Spričo tega je nerazumljivo, da vsakdo sam zase prenaša svojo usodo in mogoče moleduje tu in tam, kjer ni in ne more biti razumevanja za njegove potrebe. Če si naši kmetje želijo izboljšati svoj položaj, se morajo najprej sprijazniti z resnico, da je njihova moč le v njih samih: v njihovi lastni stanovski (sindikalni) organizaciji in v združni gospodarski obliki. Njihova resnična pomoč je torej v samopomoči. Vse ostalo je prevara in samoprevara.

K zaključku: Da nimajo naši kmetje zaslonbe pri merodajnih organih, pove razen drugih tudi tale primer: Nedavno so naši župani naprosili sprejem pri vladnem generalnem komisariju za Tržaško ozemlje, da bi mu obrabljali položaj tržaškega kmetijstva. Ni jih sprejeli!

- o r

Doberdob

Proslava 42. obletnice ustanovitve KPI

Preteklo soboto je bila v Doberdolu proslava 42. obletnice ustanovitve KPI. Na proslavi, ki jo je organizirala krajevna sekcija KPI, je govoril tovariš Miladin Černe, član federalnega komiteja iz Gorice. Kljub hudemu mrazu se je proslava udeležilo mnogo vaščanov.

Govornik je orisal zgodovinske etape, ki jih je prehodila Partija v 42. letih svojega obstoja in neprekinjenega delovanja. Obravnaval je tudi sedanje pereče politične probleme, zlasti probleme miru in miroljubnega sožitja; probleme italijanske preusmeritve na levo, deželne avtonomije in probleme slovenske etnične skupnosti, ki živi v mejah italijanske republike.

POLITIKA

TA TEDEN sta De Gaulle in Adenauer podpisala pogodbo o francosko-nemškem vojaškem, političnem in kulturnem sodelovanju. Pogodba med drugim predvideva dva letna sestanka poglavarjev obeh držav, vsaj tri letne sestanke vladnih predsednikov in štiri letne sestanke zunanjih ministrov, obrambnih in prosvetnih ministrov obeh držav. Načelniki glavnih štabov francoske in zahodnonemške vojske se bodo sestajali vsaka dva meseca, visoki funkcionarji raznih ministrstev pa še pogosteje. Pogodba nadalje določa: izmenjava osebja za vežbanje vojske, organiziranje skupnih vojaških vaj, skupno uporabljanje vojaških taborišč; skupno raziskavanje ter izdelovanje orožja in skupno proučevanje strateških in taktičnih vprašanj.

Nedvomno e, da predstavlja podpis te francoske-nemške pogodbe — in to ravno v času, ko se odpirajo možnosti pogajanj za pomiritev v svetu — ne le oviro za mednarodno pomiritev temveč tudi nevarnost za Evropo.

SOVJETSKA ZVEZA je pripravljena privoliti v mednarodno kontrolo jedrskih poskusov na njenem ozemlju. To je sporočil sam Hruščov v posebnem pismu, ki ga je poslal Kennedyju. S tem je bil napravljen pomemben korak naprej v pogajanjih za prepoved jedrskih poskusov. V omenjenem pismu je Hruščov med drugim poudaril:

«Zdi se mi, da je čas dozorel za takojšnje in dokončno ukinitve jedrskih poskusov. Sedaj je najprimernejši trenutek. Razdobje velike napetosti na karibskem področju je mimo. Sedaj lahko načnemo druga nujna mednarodna vprašanja in še posebno vprašanje prepovedi jedrskih poskusov. Omiljenje mednarodne napetosti bi lahko prispevalo k sporazumu o prepovedi poskusov. Sovjetska zveza noče vojne. Danes se z uporabljanjem izredno modernih jedrskih raket vojna lahko v nekaj minutah prenese čez morja in oceane. Jedrska vojna bi prizadejala izgube in trpljenje tako ameriškeemu kot sovjetskemu ljudstvu in drugim narodom sveta. Da se temu izognemo, moramo razviti miroljubne odnose in rešiti vsa sporna vprašanja s pogajanjem ter z medsebojnimi koncesijami na podlagi popolne enakopravnosti in pravilne ocenitve medsebojnih interesov».

CK KP FINSKE je v svoji resoluciji o mednarodnih vprašanjih izrazil popolno priznanje politiki Sovjetske zveze glede Kube in ureditve drugih problemov. V resoluciji je tudi poudaril, da imajo komunisti na Finskem boj za mir za najučinkovitejšo obliko sedanjega boja proti imperializmu.

V omenjeni resoluciji finskih komunistov je izraženo tudi premišljanje, da so sedanje razlike v glediščih med komunističnimi partijami le prehodnega značaja in da bo zavest o skupnih koristih spodbudila komuniste v vseh deželah, da okrepijo enotnost v boju za mir, demokracijo in socializem.

2 • DELO

Oboroževanje in Amerika

Američani zahtevajo več in večje orožje

Ne sprašujejo se, ali bi si ZDA lahko privoščile oboroževanje, pač pa se sprašujejo, ali si lahko privoščijo razorožitev

Britanska publicistka Nora Beloff je lani prepotovala ZDA, da bi dooznala, kako je ameriška javnost stvarno orientirana v najpomembnejših vprašanjih sodobnega sveta, ki zadevajo mir in vojno ter ekonomski razvoj. Svoje ugotovitve je zbrala in nanizala v seriji člankov, ki jih je objavil londonski tednik «Observer».

Iz te serije objavljamo odlomek, v katerem se obravnava ameriška oboroževalna tekma. Med drugim pravi naslednje:

«Povezanost ogromne vojaške organizacije in velike oboroževalne industrije je nova v ameriškem izkustvu. Ves ta vpliv — ekonomski, politični in celo duhovni — je čutili na slehernem mestu, v parlamentu vsake zvezne države, v vsakem uradu zvezne vlade. Treba je razumeti resni pomen vsega tega. Paziti moramo, da si vojaško-industrijski kompleks ne bo pridobil neupravičenega vpliva... Možnost za katastrofalno povečanje moči v nepravilnih rokah je in bo še.

Kljub silovitim kritikam na račun vlade predsednika Kennedyja in njene politike, ki se še zastruje, eden izmed glavnih predvolilnih obetov, ki ga je predsednik izpolnil, ni povzročil prav nobene politične opozicije. To je bila obljuba o naglem povečanju ameriške vojaške moči.

Velika priljubljenost visokega obrambnega proračuna in vojaške organizacije med vsemi sloji prebivalstva je ena izmed stalnic v sodobni Ameriki.

Tega ne moremo primerjati s položajem na tej strani Atlantika, kjer je političen pritisk na vlado ravno obraten: manj oborožitve in več prizadevanj za spravo med Vzhodom in Zahodom. V Evropi gre učinkovita manjšina celo dlje v tej smeri, ko zahteva razorožitev ali demobilizacijo zahodnega zavezništva (nevtralci in komunisti na evropski celine).

Toda čeprav je v ZDA vlada povečala izdatke za oboroževanje v enem samem letu za toliko, kolikor znaša celotni obrambni proračun Britanije in Francije hkrati, je slišati samo glas tistih kritikov, ki zahtevajo še več orožja in večje orožje ali obsojajo vlado zaradi «popustljivosti». In edina manjšina, ki ima resničen vpliv, je tista, ki še huje napada predsednika ali njegovega prednika, češ da je «premah» do komunizma.

Videla sem, da povprečni Američan uživa v oboroževalni tekmi, da je ponosen na tehnične in znanstvene dosežke svoje dežele. In daleč od tega, da bi se ljudje šibili pod tem bremenom. Ne sprašujejo se, ali bi si ZDA lahko privoščile oboroževanje, ampak se sprašujejo, ali si lahko privoščijo razorožitev.

V tem pravzaprav tiči očitno nasprotje med stanjem v ZSSR in ZDA.

V ZDA imajo ljudje navado pričakovati topove in maslo (večji izdatki za oboroževanje, povečana zaposlitev in višji dohodki) ali pa ne enega ne drugega (znižanje proizvodnje, ki povzroča odpuste z dela in zmanjšanje poslovne dejavnosti). Analogije seveda ne moremo več jemati dobesedno: v sodobni Ameriki celo gospodarska recesija ne bi povzročila pomanjkanja, saj so se kmetijski presežki tako nakopičili, da bi država ljudem lahko delila maslo zastonj.

Povezanost med visokimi izdatki za obrambo in gospodarsko bla-

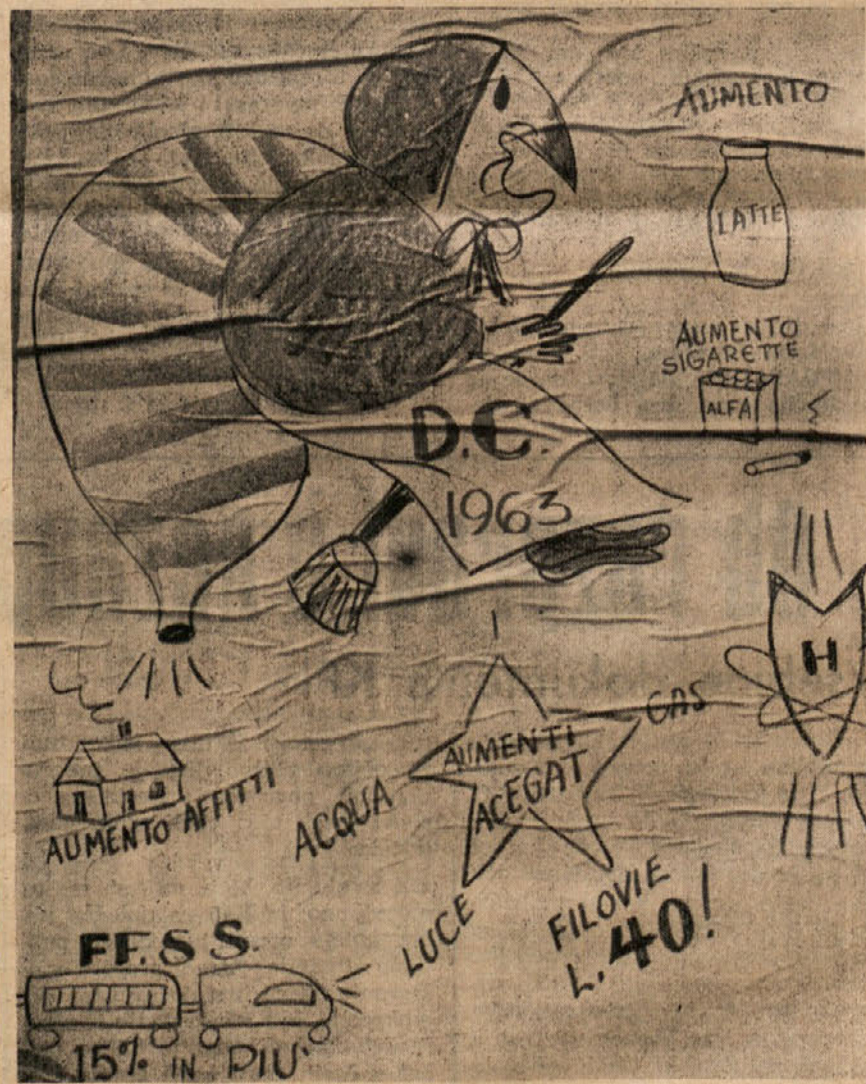
ginjo sega tako daleč nazaj v preteklost, kolikor nese spomin večine Američanov. Kljub izrednim ukrepom Rooseveltovega New Deala je Amerika popolnoma izšla iz mrtvila tridesetih let šele v drugi svetovni vojni. Rahlo povojno gospodarsko recesijo so zavrla, kakor sem slišala v Ohiu in Kaliforniji, «dobra korejska leta» (korejska vojna: 1950 do 1953). Zastoj v letalski industriji po korejski vojni so deloma prebrodili s prehodom na izdelovanje izstrelkov. Gospodarske težave v letih 1959 in 1960 so odpravili z «berlinsko spodbudo», kakor so se izrazili na Wall Streetu.

Kennedyjeva vlada je povečala vojaške izdatke v mirnem času. To se ni začelo zaradi gospodarskih nujnosti, ampak zaradi potreb sodobne strategije. V dobi medcelinskih balističnih izstrelkov in atomskih nabojev ni bila več mogoča politika graditve nepremagljive obrambne sile po začetku sovražnosti. Popolnoma razumljivo pa je, da je do-

vililo za boj sposobnih divizij se je povečalo od 11 na 16 in 158.000 rezervistov, ki so jih vpoklicali lani med berlinsko krizo, so poslali domov samo zaradi tega, ker so povečali število vpoklicev v redno armado. Oporišča v Evropi so razširili in so zdaj sposobna sprejeti in opremiti še dve diviziji. Vsaj še za prihodnji dve leti je pričakovati višja obrambna proračuna.

Kar zadeva izstrelke, je treba čakati dlje časa na končni proizvod. Pentagon je dovolil objavo podatkov, ki kažejo, da ima na strelnih rampah 51 raket tipa Atlas in devet tipa Titan in da se nadeja, da bo imel 540 medcelinskih balističnih izstrelkov ob koncu leta 1963 in 1028 (vštevši 800 raket tipa Minuteman) leto dni pozneje. Vsaka izmed teh raket lahko ponese atomski naboj kamor koli na ozemlje Sovjetske zveze ali Kitajske. Tako ostane v dobi ekonomske negotovosti kot zanesljivi činitelj le-ta, da se bodo vojaški izdatki čedalje bolj večali.

Ni nobenega natančnega merila, po katerem bi ugotovili, v kolikšni meri je postalo ameriško gospodar-

Sekcija KPI pri Sv. Jakobu v Trstu je pred kratkim nalepila po zidovih okraja lepake, ki bičajo «darove» letošnje «Befane». Kot je razvidno iz gornjega posnetka ti «darovi» so: povišanje cene mleka, cigaret, vode, luči in plina, prevozov in ponovno povišanje stannarine. Kot bi vse to ne bilo dovolj, pa obstaja še vedno atomska nevarnost. Svojevrstna iniciativa naših tovarišev je zbudila v okraju mnogo zanimanja

bila rast vojaške moči svoj neizprosni pospešek, brž, ko se je začela oboroževalna tekma.

Po končani korejski vojni se je začel vojaški proračun dvigati do novih višin in je vztrajno rasel vseh zadnjih osem let Eisenhowerjevega predsednikovanja kljub njegovemu znanemu odporu proti deficitarnemu finansiranju in nezaupanju novopečenim vojaškim zamislim.

Ekspanzija je nastala tako v klasični kot v jedrski oborožitvi. Šte-

stvo odvisno od milijard dolarjev v vojaškem proračunu. Zdaj je kakih 2.500.000 mož pod orožjem in obrambno ministrstvo zaposluje še približno milijon civilistov. V industriji za strelivo delata kaka dva milijona ljudi, čeprav tudi tukaj ni mogoče natančno ugotoviti, koliko milijonov ljudi črpa ves svoj zaslužek ali vsaj del zaslužka iz proizvodnje blaga ali uslug za to pango vojne industrije.

(Konec prihodnjič)

Iz Gorice

Zakaj je svetovavec Dr. Kacin zapustil sejo?

Komunisti so predlagali, naj se eno izmed goriških ulic imenuje po Jožetu Srebrniču

Goriški občinski svet je na svoji predzadnji seji razpravljal o imenovanju novih ulic. Komunisti in socialdemokrati so predlagali, naj bi novim ulicam dali imena mučnikov antifašističnega gibanja. Pravzaprav so tak predlog komunisti predložili že mnogo prej. S predlogom so soglašali tudi socialisti in socialdemokrati in druge politične sile. Pred dobrim letom so se tudi združenja ANPI, API, ANPPA in združenje bivših deportirancev zavzela za ta predlog, kar je bilo objavljeno tudi v skupnem lepaku. Zaradi tega je demokristjanski občinski odbor moral upoštevati to zahtevo. Sklenil je, da bodo tri nove ulice dobile imena antifašističnih mučnikov. Ti mučeniki so: Don Minzoni, Bruno Buozi in bratje Roselli. Občinski odbor se je nadalje obvezal da bo eno ulico imenoval po Gramsciju in eno po Gobettiju. Ta predlog je bil postavljen na glasovanje in je bil soglasno sprejet od vseh političnih skupin, razen, seveda od fašistov, ki so glasovali proti.

Komunistični občinski svetovavci so predlagali, naj bi eno ulico imenovali po Jožetu Srebrniču, ki je bil poslanec v rimskem parlamentu, neki drugi ulici pa naj bi dali ime delavcev, ki so padli v borbi za obrambo goriških tovarn.

Nedvomno ima ta predlog velik politični pomen. Toda, ko je občinski svet razpravljal in glasoval o teh predlogih se je zgodilo nekaj povsem nepričakovanega. Slovenski liparski svetovavec dr. Kacin je zapustil sejno dvorano, ne da bi se udeležil glasovanja. Dogodek je zbudil pri vseh, razen pri fašistih, zelo veliko začudenje; kajti zelo malo verjetno je, da je Kacin zapustil dvorano — slučajno. Vsekakor se bomo k tej zadevi še povrnili.

PISANI SVET

«Odstranite Salazarja!»

«ODSTRANITE SALAZARJA!» Tako se glasi poziv ki so ga naslovili udeleženci konference nasprotnikov portugalskega diktatorja Salazarja, ki je bila pred kratkim v nekem kraju na Zahodu, kj ga zaradi konspiracije niso navedli. Udeleženci konference so pozvali vse portugalske rodoljube, naj se združijo pod vodstvom osrednje patriotske hunte in odstranijo diktatorski režim na Portugalskem. Konference so se odeležili predstavniki komunistov, socialistov in katoliške stranke. Poziv je objavilo glasilo KPF «Humanité».

Kraška cesta

KRAŠKO CESTO, ki povezuje Goriško s Kopro, bodo že letos modernizirali in asfaltirali. Ta cesta je velikega pomena ne le za Kras, marveč tudi za Goriško in Koper, in pa seveda za turizem. Sedanja cesta je zelo slaba in se je vozniki kolikor mogoče ogiblajo. Ko bo cesta v celoti prenovljena, bo ne le odpravila vse mogoče nevarnosti, temveč tudi občutno zmanjšala razdaljo. S prenovljeno cesto bodo mnogo pridobili zlasti kraji na Krasu, kot n. pr. Tomaj, Dutovlje, ki so znane točke tržaških izletnikov. Kot so poročali listi v Sloveniji, bo cesta preurejena tako, da bo mogoča varna vožnja s hitrostjo 70 km na uro.

NISO KLONILI...!

SOVRANIŠČE, t.j. današnji Podlonjer, Lonjer in predmestni Sv. Ivan imajo lepe tradicije na področju ljudsko-prosvetnega udejstvovanja. V vseh teh krajih so bila že razmeroma zgodaj ustanovljena prosvetna društva in kasneje tudi podružnice Ljudskega odra. Iz teh krajev so izšli tudi številni javni kulturni delavci, ki so dali pomemben prispevek h kulturni rasti in razvoju Slovencev na Tržaškem.

Pred nastopom fašizma se je n.pr. predmestni Sv. Ivan ponašal z lepim in velikim Narodnim domom, ki je bil važno kulturno žarišče za vso okolico. Kot tak je bil trn v peti fašistom, zato so ga požgali.

Lonjer je pred nastopom fašizma imel zelo aktivno prosvetno društvo in še bolj aktiven Ljudski oder, ki sta med seboj tekmovala.

Podlonier ali Sovranišče, kakor se je imenoval na.oč., je prav tako imel poleg prosvetnega društva »Zvezda«, tudi Ljudski oder.

Pred kratkim je preteklo 40 let od ustanovitve Ljudskega odra v Podlonjerju in prav toliko let od velikih bojev podlonjerskih, lonjerskih in svetoivanskih domačinov proti fašističnim tolgam, ki so puštošile kulturne in demokratične ustanove.

Ze je kazalo, da bo šla ta obletnica mimo, ne da bi se je spomnili. Da se to ni zgodilo, so poskrbeli podlonjerski tovariši, zlasti starejši, ki se še spominjajo omenjenih dogodkov in ki so kakor koli pri njih bili soudeleženi.

Starejši domačini in okoličani so vzeli kos papirja in nanj napisali nekaj spominov. In mi danes te spomine objavljamo.

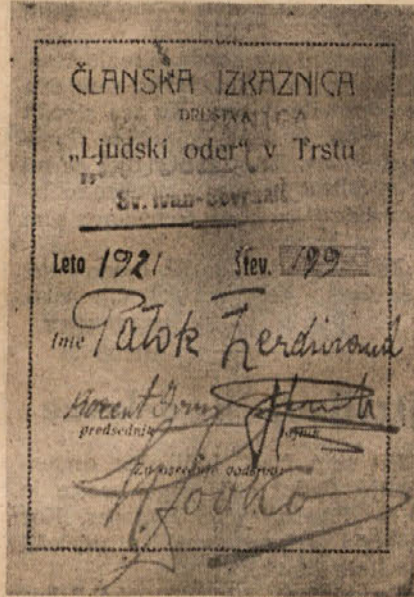
Jasno je, da se ti spomini ne tičejo samo Ljudskega odra ali samo prosvetnih društev, toda vseeno prikazujejo košček domače zgodovine, katero je prav, da od bližje spoznajo, zlasti mlajša pokolenja.

Prebivavci Podlonjerja, Lonjerja in Sv. Ivana so kljub najhujšemu fašističnemu terorju razvijali svojo kulturno dejavnost, prepevali slovenske pesmi in gojili svoj materni jezik

Spomini ob 40-letnici še ne opisanih bojev proti fašistom

Clanska izkaznica Ljudskega odra Sv. Ivan-Sovranišče iz leta 1921. Ta izkaznica spada med redke dokumente iz predfašistične dobe

Ustanovitev PD "ZVEZDA"

PROSVETNO DRUŠTVO »ZVEZDA« je bilo ustanovljeno leta 1898. Svoj sedež je imelo v gostilni Pertot, po domače »Tija«. Društvo je organiziralo tamburaški in pevski zbor, ki ga je vodil Maks Bareto in je delovalo do začetka prve svetovne vojne. Tedaj so morali naši fantje in možje oditi na fronto in se bojevati za tuje interese. Do leta 1918 je sleherna društvena aktivnost popolnoma zamrla. Ko so se naši fantje in možje vrnili domov, so ponovno začeli navdušeno delovati na kulturno-prosvetnem področju in društvo »Zvezda« je zopet stalo na krepkih no-

vedno bolj pojemale, dokler ni bilo društvo, kakor vse demokratične organizacije, nasilno razpuščeno.

JOSIP FONDA
Podlonjer

Požig svetoivanskega Narodnega doma

STIRIDESET LET je minilo od tedaj, ko so fašisti začeli na naj-surovejši način divjati po naši zemlji. Tedaj sem obiskoval drugi razred slovenske osnovne šole pri Sv. Ivanu. Učilnica našega razreda je bila v prtiličju svetoivanskega šolskega poslopja.

Še vedno se živo spominjam, kako so fašistični škvadrasti prvikrat pridrveli v slovensko šolo in »obiskali« tudi naš razred. V rokah so držali debele in lepo izrezljane mižne noge. Seveda so imeli s seboj tudi steklenice ricinusovega olja.

Eden izmed fašistov se je približal učitelju in mu potisnil pod nos neko knjigo ter dejal: odslej dalje morate kupovati samo italijanske knjige ter učiti in govoriti samo italijansko.

Ves razred je preplašeno strmel. Bali smo se hujšega. K sreči pa se ni v naši šoli tedaj nič posebnega zgodilo. Toda vseeno nas tisti dan učitelji niso pustili domov ob običajni uri. Bali so se namreč, da se nam po cesti kaj zgodi.

Jaz sem tisti dan skočil skozi okno in za menoj so skočili še nekateri drugi sošolci.

Med potjo smo zagledali velik požar pri Sv. Ivanu. Ko smo se bližali gorišču, smo srečali otroke, ki so jih malo prej izpustili iz vrta. Ko je bil vrtec izpraznjen, so ga fašisti, skupno z Narodnim domom, zažgali.

Še vedno se spominjam, kako so ljudje blazneli od straha, ko so izvedeli, da so fašisti zažgali otroški vrtec. Posebno matere so se bale za usodo svojih otrok...

Še dve leti sem hodil v slovensko šolo, nato pa je bila ta ukinjena. Od tedaj dalje smo morali hoditi v italijansko šolo, kjer so fašistični učitelji z nami zelo grdo ravnali, nas zapostavljali in nas imenovali »čukoslavi«.

ANDREJ KRANJEC
Podlonjer

Volitve 1922

NA DAN VOLITEV leta 1922 sem šel k Sv. Ivanu. Med potjo sem srečal marescialla Schiaffina in dva

orožniška stražnika. Namenjeni so bili prav na moj dom. Vprašal sem jih, kaj želijo. Toda oni so me ustavili in hoteli izvedeti, kje je moj brat. Ker jim nisem hotel brata izdati, so me oklofutali, nato pa odpeljali v ječo, kjer so me pridržali nekaj dni.

Med tem, ko sem bil jaz zaprt, so ujeli tudi mojega brata. Nekega dne so me prignali v neko sobo. Sredi sobe je bila zastarta velika zavesa. Ko so to odgrnili, sem zagledal pred seboj mojega brata. V kotu je moral z golimi koleno klečati na soli, roke in noge je imel zvezane z vrvmi in bil ves krvav. Njegove obličje je razodevalo strahotne bolečine in njegov hrbet je dokazoval, da se je pred kratkim končalo hudo bičanje.

Biriči so z mučenjem hoteli prisiliti brata, da bi govoril in povedal kje je skrito orožje, ki so ga tovariši rabili za borbo proti fašističnim škvadram, ki so napadale naše ustanove.

Razen mojega brata je bilo v isti ječi tedaj zaprtih okrog 20 tovarišev.

Po približno dvajsetih dneh je bil moj brat izpuščen. Domov se je vrnil bolan in z vidnimi posledicami zverinskega mučenja.

Po razpadu krožka »Roza Luksemburg« smo delovali v okviru podlonjerskega krožka, dokler tudi tega niso razpustili.

JOSIP HROVATIN
Podlonjer

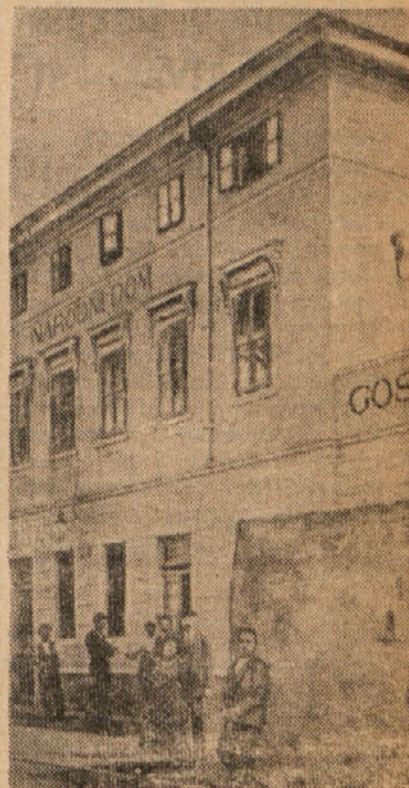
1. maj 1920

PRVEGA MAJA 1920 smo organizirali lepo delavsko manifestacijo. Postavili smo tudi slavolok z rdečo zastavo s srpom, kladivom in zvezdo. Sredi slavoloka je bila slika Lenina. Vaška godba je igrala proletarske viže, vmes je večkrat ponovila Internacionalo. Ob slavoloku je bila zbrana vsa vas. To je bil nedvomno naš najlepši praznik.

Tistega dne so prišli k nam tudi številni tovariši iz mesta. Nekateri izmed njih so poklekli pod sliko Lenina in se jokali od veselja.

Ustanovitelji in voditelji našega Ljudskega odra so bili: Angel Cok (predsednik), Andrej Cok (podpredsednik) in Anton Pečar (član vodilnega odbora). Naš Ljudski oder je bil ustanovljen med prvimi v tržaški okolici.

Spominjamo se nekega plesa, ki so ga organizirali naši godbeniki. Tistega dne nas je »obiskala« tolpa fašistov. Fašisti so nadlegovali mirno in lepo veselico.

Slovenski Narodni dom pri Sv. Ivanu v Trstu, ki so ga fašisti požgali

Naši tovariši so hoteli fašiste prepoditi iz vasi, toda ti so začeli streljati kar v dvorani. Toda niti to jim ni pomagalo. Kljub temu, da so bili oboroženi, so morali zbežati. Enega izmed fašistov so vaščani potisnili k vratom in mu vzeli samokres, nato pa ga naklestili. Med fašisti je bilo tudi več ranjenih.

Pred odhodom so fašisti dejali: »Danes je šlo tako, toda jutri bomo prišli številnejši«. Zato smo bili mobilizirani, da prepodimo to golazen.

SKUPINA VASCANOV
iz Lonjerja

Mladinsko društvo

PRED 38. leti, ko je fašistična drhal razsajala po naših krajih, je skupina mlad'h in zavednih Slovencev ustanovila Slovensko mladinsko društvo. Ustanovni sestanek se je vršil v kinu »Secolos«.

Delovanje društva, seveda, ni bilo javno, saj kdor je takrat javno deloval, je, na žalost, kmalu slabo končal. Toda kljub veliki konspiraciji so fašisti izvedeli za naše delovanje. Nekega dne so črnosrajčniki vdrli v naš sedež ravno v času, ko smo bili tam zbrani na sestanku ter nas, seveda, razgnali. S seboj

GRADIVO ZA TO STRAN JE
NABRAL ANDREJ KRANJEC

smo vzeli, kar smo mogli: knjige in drugo, kar pa je ostalo tam, so fašisti sežgali.

Kasneje smo se začeli zbirati na »Sanci« in pod Grižo, ki je danes poznana pod imenom Razklani hrib. Mladina je bila vedno bolj pogumna in enotna. Zavedala se je gesla: »V slogi je moč«.

Na žalost so imeli ti-le naši fantje fašistične divjake vedno za petami. Zaradi tega se kasneje niso mogli niti na prostem sestajati. Zato so se nekaj časa zbirali v neki štali na Frdeniču. Sestanki so se

(Nadaljevanje na 4. strani)

Učenci 5. razreda slovenske osnovne šole pri Sv. Ivanu leta 1925-26. To je bil zadnji razred tamkajšnje slovenske šole. Na levi strani slike sta učitelj Macon in učiteljica Amalija Cok

Iz vseh teh spominov, kot bodo bralci sami lahko razbrali, preveva ljubezen do materinega jezika, neomajna delavska in krepko ukoreninjena antifašistična zavest. Vsega tega ni mogel fašizem pokončati, čeravno je strahovito besnel; čeravno je do tal požgal kulturna žarišča ter brezobzirno zatrl sleherno kulturno dejavnost.

V srcih zavednih ljudi in pod pepelom ruševin je telesa iskra upanja, da se bodo povrnili le š časi in da bodo, kot nekoč, ljudje govorili v svojem jeziku, prepevali svoje pesmi in javno ter brez strahu manifestirali svoje prepričanje.

Tudi zato se je toliko teh rojakov iz vseh omenjenih krajev udeležilo slavne osvobodilne borbe in premarsikateri s svojo brvjo izprijel borbena geslo: svoboda!

gah. Toda, žal, je nemoteno delovalo le malo časa, kajti nastajajoči fašizem je tudi v Podlonjerju kmalu po vojni začel povzročati hude težave in neprijetnosti. Vedno bolj pogostoma so tudi v Podlonjer prihajale tolpe fašistov. Te so iskale prepričanje in povzročale nered. Naši fantje in možje, seveda, niso držali križem rok in so fašistom preprečevali uresničevati svoje načrte.

Proti koncu leta 1922, ko je bil fašizem že na oblasti, so bili »obiski« fašističnih škvader še bolj pogosti, nasilje je postalo še hujše in razgrajacev ni bilo mogoče odpoditi brez pretepov. Našim fantom se je vselej posrečilo črnosrajčnike premagati in jih pognati v divji beg. Toda spričo takih razmer je delovanje prosvetnega društva in sploh sleherno kulturno udejstvovanje

Podlonjer je ostal zvest idealom delavskega gibanja tudi v najhujših dneh fašistične tiranije in v borbi za svobodo. V osvobodilni borbi je dal 60 partizanov in aktivistov, od katerih jih je padlo 13. Na sliki: Partizanski večer v Podlonjerju leta 1959

Avtonomna dežela postaja stvarnost

(Nadaljevanje s 1. strani)

blastjov v vseh velikih gospodarskih zadevah, zanima življenje našega prebivalstva. Zavedati se moramo dejstva, da se bomo čimprej morali lotiti reševanja problemov kot so: agrarna reforma, ki naj da zemljo tistemu, ki jo obdeluje; industrijski razvoj, ki naj omogoči zaposlitev prebivalstva in blokira emigracijo; stvarno povišanje mezd in plač, ki naj omogoči dvig življenjske ravni prebivalstva in pospeši stvarno razširitev deželne tržišča in torej povečanje proizvodnje, s čimer bodo rešeni tudi problemi srednjih slojev, trgovcev in proizvajalcev; okrepitev prometa in pomorskih prog predvsem tistih, ki imajo preminenten državni pomen, kar je pogoj za okrepitev tržaškega pristanišča in tržaškega gospodarstva na splošno. Tu sem omenil le nekatere probleme, ki stoje pred nami, želim pa poudariti, da vsega tega ni mogoče doseči brez zavesti italijanskih in slovenskih ljudskih množic, da se postavljajo pred nas nove ovire, katere pa bo treba odstraniti v fazi, ki se sedaj začena.

VPRAŠANJE: Na kakšne ovire misliš?

ODGOVOR: Ti se prav gotovo dobro spominjaš, kako so se demokristjani in desničarji upirali našim zahtevam in zahtevam drugih demokratičnih sil glede pravic slovenske manjšine, ki prebiva v deželi. Mi smo zahtevali, naj bo v statutu dežele Furlanija-Juliska krajina vključeno tudi poglavje o enakopravnosti slovenskega prebivalstva, ki živi v okviru italijanske republike, t.j. na Tržaškem ozemlju, v Posočju in v videmski pokrajini. To poglavje o pravicah slovenske manjšine ni bilo vključeno v statut. Zato se bo treba sklicevati na republiko ustavo, na mednarodne sporazume in seveda na tretji člen deželne statuta ter se v deželnem svetu boriti za priznanje teh pravic. Upoštevati je treba dejstvo, da se na področju ekonomske programacije in ustanavljanja novih demokratičnih ustanov, ki so predvidene v okviru deželne avtonomije in samouprave, desnica v Krščanski demokraciji in v črni onemogočila uresničitev stvarnih možnosti.

VPRAŠANJE: Ali bi to, prosim, bolje obrazložil?

ODGOVOR: Gotovo si bil že informiran, o raznih iniciativah goriških industrijcev in videmskih agrarcev kakor tudi o drugih iniciativah za laboracijo načrtov za ekonomski razvoj. Sovražniki dežele, so po porazu, ki so ga doživeli, sedaj pristopili k delu, da bi vsilili svojo linijo ustanavljanja se deželi, kakor tudi v državi na splošno. Zato je potrebno, da se vse resnično regionalistične sile postavijo proti tej liniji in da prepričajo nove nevarnosti. Zato pozivamo k enotnosti italijansko in slovensko prebivalstvo dežele. Resnično regionalistične in demokratične sile naj od snodaj navzgor izdelajo načrte za ekonomsko programacijo in načrte za demokratične ustanove ter za rešitev bistvenih problemov dežele.

Mi komunisti skupno z delavci že več let nroučujemo konkretne načrte za ekonomski razvoj dežele, ki zajema tudi specifične probleme njenih posameznih področij. Pri tem proučevanju upoštevamo tudi politične interese našega prebivalstva. Mi stremimo po največji in najčvrstejši enotnosti vsega prebivalstva. Zato pozivamo k enotnosti delavce in kmete, trgovce, obrtnike in nameščence, Italijane in Slovence naše dežele, saj je najširša in čvrsta enotnost v interesu naše dežele in vse države.

OBVESTILO URENISTVA — Tudi ta teden so zaradi pomanjkanja prostora ostali neobjavljeni nekateri članki. Po možnosti jih bomo objavili prihodnjč.

NISO KLONILI...!

(Nadaljevanje s 3. strani)

vršili v temi. Zaradi sestankov niti živina ni imela miru.

Toda fašisti so jih še dalje zasledovali in končno tudi izsledili. Medtem je neka druga skupina začela organizirati izlete in sestanki so se vršili v gorah. Na žalost pa je vse to trajalo le malo časa in delovanje je bilo bolj šibko, kajti izletov se niso mogli udeleževati vsi člani.

Naslednji sedež mladine iz Podlonjerja je bil v podstrešju »Pri Palkah«. Zopet ni bilo miru. Septembra 1926 so fašisti obkolili hišo in zasačili fante na sestanku. Toda naši mladinci niso izgubili prisotnosti duha. Zbežali so čez drn in strn. Tedaj se torej ni zgodilo nič hujšega.

Naši fantje tudi kasneje niso mirovali. Ponovno so se začeli zbirati v hribih. Tam so se večkrat zbirala tudi društva iz Rocola, Bazovice, »Jadran«, »Obzor« itd. Ti sestanki so se vršili na Nanosu, Čavnu, Vremšici, Javorniku, Slavniku in drugod.

Leta 1927 so imela društva sestaneke na Slavniku. Bilo je pozimi. Tudi tam so fašisti razgrajali, zato so se udeleženci sestanka umaknili v Prešnico pod Slavnikom, odkoder so se vrnili domov v malih skupinah.

MARIO BARUT
Podlonjer

Ljudski oder v Lonjerju

Ko smo se vrnili iz vojske, leta 1918, smo ustanovili Ljudski oder. Naša naloga je bila, da se čimbolje povežemo z bližnjimi vasi in s prebivavci Ricmanj, Podlonjerja itd.

V Lonjerju je tedaj že delovalo tudi prosvetno društvo »Zastava«, ki pa je bilo bolj narodnjaško usmerjeno.

Naš Ljudski oder je bil zelo delaven. Organiziral je mnogo več prireditev kot društvo »Zastava«. Nekega dne smo šli z godbo na pihala v Ricmanje. Na čelu spreveda je plapolala rdeča zastava. V Ricmanjih smo nabirali prostovoljne pripevke za Ljudski oder.

Delovali smo požrtvovalno, dokler ni fašizem dobil premoč in začel preganjati vse antifašiste.

Kasneje smo delovali ilegalno in vsa naša mladina se je pridružila osvobodilni borbi.

MALALAN ANTON
Lonjer

Oče - aktivist 4 sinovi - partizani

VIDEL SEM kako je gorel »Balkan« (tržaški Narodni dom. Op. uredn.) in kako so ga fašisti polivali z bencinom. Srce se mi je trgalo ko sem strmel pred to grozovito sliko, ki je ne bom nikoli izgubil izpred oči. Prej nisem mislil da bo fašizem tako udaril na vse, kar je bilo slovensko in delavsko ter upal, da ne bo vsega pokončal.

Ko sem prisostvoval temu strahotnemu prizoru, ki so ga počenjali fašistični podivjanci, se mi je še bolj utrdila antifašistična zavest ter ljubezen, da svojega jezika in do delavskega gibanja. Trdno sem bil prepričan, da fašisti ne bodo dosegli svojega cilja. Kljub temu da so nam požgali otroški vrtec in Narodni dom pri Sv. Ivanu, smo vedno upali, da bomo dočakali boljše čase.

Vsa naša družina je hodila po pravi proletarski poti. V partizane so šli štirje moji sinovi in dva sta padla, dva pa sta bila ranjena. Ko so se moji fantje borili v partizanih sem sam deloval na terenu.

IVAN MEZGEC
Nova cesta

Pretepli so me, ker sem govoril slovensko

NEKEGA VECERA sem vstopil v neko gostilno pri Sv. Ivanu z namenom, da popijem kozarec vina. Z menoj je bila tudi moja žena. Govorila sva slovensko. Moja žena je namreč znala zelo malo italijansko. Blizu naju je nekaj časa sedel neki fašistični vohun in naju opazoval.

V gostilni sva ostala le malo časa. Bližal se je čas večerje, zato sva se odpravila domov. Ko sva stopila na cesto, je naju »sprejela« skupina fašistov. Ederi izmed njih se mi je približal in me s svinčenim bičem udaril po glavi. Nenadoma sem bil ves krvav.

Zakaj me je udaril? Samo zato, ker sem z ženo govoril slovensko.

JUST KRT
Mandrija

Streljanje na delavce

Bil sem član sindikalne organizacije. Sedež naše organizacije je bil v današnji ulici Slataper. Korzidarski delavec sem se udeležil številnih stavk.

Spominjam se zlasti neke delavske demonstracije, med katero so avstrijski vojaki streljali proti stavkajočim delavcem. To se je zgodilo v bližini Sv. Antona v Trstu. Streljali so z namenom, da jih razpršijo.

Oddelek avstrijskega 97. pešpolka je prišel tudi v Lonjer in komandant nam je zapovedal, naj ne hodimo v mesto v skupinah in naj ne stavkamo. Toda navzlic njegovemu ukazu so mnogi izmed nas odšli v mesto.

Tistega dne, ko je bil avstrijski prestolonaslednik Ferdinand ubit v Sarajevu smo imeli sejem pri društvu v Lonjerju. Prišli so žandarji ter prepovedali godbo in ples.

Kmalu zatem smo morali oditi v vojsko.

Po končani vojni smo se nekega dne zbrali v prostorih Delavskega doma (Sedi Riunite) v Trstu. Sklenili smo, da bomo ustanovili godbo na pihala. Toda naše delovanje je trajalo le malo časa, kajti fašisti so nas večkrat motili med vajami.

N. N.

Sveti Ivan, Lonjer in Podlonjer so dali slovenski skupnosti na Tržaškem več uglednih in zaslužnih kulturnih delavcev. Med tiste, ki so veliko doprinesli zlasti k razvoju ljudske kulture v omenjenih krajih spadata tudi Ferdinand Patok in Ivan Kurent.

Krožek "Roza Luksemburg"

OD LETA 1921 sem bil član krožka »Roza Luksemburg«, ki je imel svoj sedež v današnji ulici Delle Linfe pri Sv. Ivanu. V tem krožku je bilo vpisanih mnogo tovarišev. Delovali smo tudi na prosvetnem področju. Imeli smo tamburaški zbor. Na sedežu so se vršile tudi politične konference. Prirajali smo razne izlete v Bazovico in v druge vasi, kjer smo nastopali z zborom. Po večletnem delovanju smo vstopili v prosvetno društvo »Zvezda« v Podlonjerju, toda naše delovanje so fašisti vedno bolj ovirali, dokler ga niso popolnoma onemogočili.

ALOJZ KOJCANCIC
Podlonjer

Delovanje naših organizacij

Včlanjevanje v KPI in v ZKMI

Včlanjevanje v partijske organizacije postopoma napreduje, čeravno hud mrz povzroča ovire tudi na tem področju delovanja, kajti markske tovariši ne morejo organizirati niti članskega sestanka. V zadnjih štirinajstih dneh so še druge sekcije na Tražaškem 100% obnovile izkaznice, nekatere pa so že blizu tega cilja.

Do začetka tekočega tedna so 100% obnovile izkaznice naslednje sekcije: »Montagnana« pri Sv. Ani, Nabrežina, Padriče in Konknel; Dolina je doslej obnovila približno 80% izkaznic, Prosek-Kontovel nad 90%, Trebče okrog 80% in Opčine okrog 75%. Doslej je bilo na novo vpisanih 107 tovarišev, od teh 6 pri Sv. Ani, 3 v Nabrežini in 1 na Opčinah.

Sekcija pri Sv. Ani bo v soboto 26. t.m. priredila svoj praznik razdeljevanja izkaznic, ki bo združen s proslavo obletnice ustanovitve KPI; sekcija v Podlonjerju pa bo imela svoj praznik razdeljevanja izkaznic v nedeljo 27. t.m.

Tudi Zveza komunistične mladine nadaljuje z včlanjevanjem. Krožek »Gramsci« pri Sv. Ani je poleg vseh lanskkih članov na novo vpisal 46 mladincev in mladink, krožek v Barkovljah je 100% obnovil članske izkaznice in na novo vpisal 5 mladincev, krožek »Pisoni« je pri včlanjevanju dosegel 80%, Opčine 60% in krožek pri Sv. Jakobu pa 65%. Dijaški krožek je doslej včlanil 70%, na novo pa se je v ta krožek vpisalo 10 dijakov.

O pomenu včlanjevanja v partijo je pretekli terek govoril v Ljudskem domu v Trstu poslanec Macaluso in pozval tovariše, naj tudi številno učvrstijo svoje organizacije. Tov. Macaluso je govoril na osrednji tržaški proslavi 42. obletnice ustanovitve KPI.

Piščanci

Slabe ceste

Prebivavci Piščancev so pos ali tržaški občinski upravi pismo, v katerem opisujejo stanje cest v okolišju. Občinsko upravo prosijo za popravilo teh cest. V pismu, ki ga je podpisalo 58 občanov-domačinov je med drugim poudarjeno, da so nekatere poti neprehodne tako za pešce kot za vozila ter da so razne obljube že vrsto let samo — obljube. Na koncu pisma je poudarjeno, da prebivavci Piščancev izpolnjujejo svoje dolžnosti do tržaške občinske uprave in da je tudi zato ta uprava dolžna, da ukrene vse potrebno za popravilo njihovih poti.

Preiskave, posebno sodišče, Regina Coeli, Ustica

Moj oče je bil vpisan v Socialistično stranko, kasneje pa je postal član Komunistične partije. Kot zaveden komunist je agitiral za delavske pravice med stanovskimi tovariši. Zato smo leta 1926 imeli prvo hišno preiskavo.

Kasneje so se preiskave ponavljala približno vsake tri ali štiri tedne. Stikali so namreč za tem, da bi v hiši našli propagadni material. Pogostoma je bil oče pozvan tudi na orožniško postajo v Bazovico.

Leta 1942 so zaprli mojega očeta in mene, Alojzija Lukežiča in Pietra Giovanninija. Odvedli so nas v rimsko ječo »Regina Coeli« in pred posebno fašistično sodišče, ki nas je obsodilo na pet let konfinacije. Poslali so nas na otok Ustica, kjer smo ostali do poloma, nakar smo zbežali domov.

RUDOLF COK
Lonjer

Barkovlje

Dostop do Gašperjev je skoraj nemogoč

Če se Barkovljani kdaj potožimo v našem časopisju, gre prav gotovo za kako cesto.

Če bi hoteli pisati o vseh cestnih potrebah zgornjih Barkovelj, bi napolnjevali stolpce naših listov skozi tedne in mesece.

Te potrebe pa poznamo samo tisti, ki stanujemo na visokem pobočju in ki pokukamo tu pa tam, kaj se dogaja pri našem morju in primerjamo, kako se trosijo milijoni za nepotreben vodnjak, ki je povzročil že toliko diskusij, več negativnega kakor pozitivnega značaja, ugotavljamo, da so naši občinski očetje neizrečeno skopi, ko gre za višje predele naše vasi.

Če stojiš v Ključu pod Gašperji in te kdo, ki stoji tam z manjšim tricklom, vpraša, če se pride s takim prevoznim sredstvom do Gašperjev, mu moraš priporočiti, naj si gre prej ogledat v kakšnem stanju se nahaja cesta in ko se dotičnik vrne po kratkem ogledu z ugotovitvijo, da je dostop do Gašperjev nemogoč, je prav gotovo vpraša, čemu pravzaprav služi taká cesta, ki tega imena ne zasluži in je bolj kot cesti podobna od vode razoranemu klancu, ki ogroža zdravje tvojih nog, če ne paziš, kam stopiš.

Dosti se je že pisalo o tej nesrečni cesti in res skrajni čas je, da si kak poklicanec ogleda stanje te ceste, ki dela smatoto tudi uradu, ki se ukvarja z vprašanji cest.

rp.

Obvestilo Kmetijskega nadzorništva

Pokrajinsko kmetijsko nadzorništvo v Trstu sporoča kokošerejcem, da en dan stara piščeta dobrih pasem lahko kupijo pri lokalnih selekcijskih vzrejiščih. Naslovi se dobijo pri živinorejskem uradu Pokrajinskega kmetijskega nadzorništva — ulica Ghega, števil. 6/ — telefon 23-9-27.

V primeru, da bi ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo stavilo na razpolago potrebno vsoto, bo po krajinsko kmetijsko nadzorništvo kakor v prejšnjih letih, nudilo pripevek za nakup piščet odbranih pasem v roku do 30. aprila. V ta namen se vabijo kokošerejci, da predložijo prošnjo za pripevek kmetijskemu nadzorništvu, kjer bodo tudi lahko dobili vsa potrebna pojasnila.

Slovensko gledališče

Slovensko gledališče bo vprizorilo nedeljo 27. t.m. ob 17. uri v dvoranu na stadionu »Prvi maj« v Trstu, Rou sinovo komedijo v štirih dejanjih: »Kadar se štoklja zabava«.

POJASNILO — V članku pod naslovom: »Učvrstimo borbo za mir«, ki smo ga objavili pretekli teden na prvi strani lista, je bilo pomotoma napisano, da se neko raketno oporišče nahaja v Furlaniji. Nameto v Furlaniji bi se bilo moralo glasiti v Severni Italiji. S tem to neljubo pomoto popravljamo.

DELO
glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino
Izhaja vsak petek
Urejuje uredniški odbor
Politični direktor: Marija Bernetič - Odgovorni urednik: Anton Mirko Kapelj - Uredništvo in uprava: Trst, ul. Capitolina 3, telef. 44-046/44-047.
Tiska: Tipografia Riva - Trst ul. Torrebiana 12.
Celoletna naročnina 1300 lir, polletna 700 lir. Poštni tekoči čekovni račun št. 11/7000.
Cena oglasov po dogovoru